

DEKBAZLIK

Ahmet Vefik Paşa (1823-1891)

Genel bakış

Moliere'in 1671 de yazdığı "Les Fourberies de Scapin" adlı komediyi Ahmet Vefik Paşa "Dekbazlık" adıyla adapte etmiştir. Daha çok, gülme esası üzerine kurulan oyun Terence'in Phormion adlı piyesinden alınmıştır. "Dekbazlık" adlı oyunun ikinci defa adaptasyonu Ali Bey tarafından "Ayyar Hamza" adıyla yapılmıştır.

Kişiler

Cabir Çelebi: Hüsrev bey ile Ziyba Hanım'ın babası, ikna edilmesi biraz zor bir kişidir.

Müstecip Çelebi: Daniş Bey ile Sümbül Hanım'ın babası, yabancı memleketlerle ticaret yapan cemiyet içerisinde saygın statüye sahip biridir.

Daniş Bey: Müstecip Çelebi'nin oğlu ve Ziyba Hanım'ın aşığıdır. Babasından gizli evlenmiş ve babasının başka biriyle evlendirmesine karşı çıkar.

Hüsrev Bey: Cabir Çelebinin oğlu ve Sümbül Hanım'ın aşığı, tıpkı Daniş Bey gibi babası tarafından başka bir kızla evlendirilmek isteyen mahdur gençtir.

Ziyba Hanım: Mısırlı cariye olarak tanınan ve Cabir Çelebi'nin kızı çıkan, Daniş Bey'in sevgilisi.

Sümbül Hanım: Müstecip çelebinin kızı ve Hüsrev Bey'in sevgilisi.

İzzet ağa: Hüsrev Bey'in uşağı

Hamza Ağa: Daniş Bey'in uşağı, kurnaz ve dalavereci bir kişidir. Türlü oyunlar ve yalanlarla Daniş Bey ve Hüsrev Bey'e yardım eder.

Halime Kadın: Sümbül Hanım'ın süt ninesi

KONU

Cabir Çelebi ve Müsteceip Çelebi, ticaret amacıyla birlikte Mısır'a giderlerken oğullarını uşaklarına teslim ederler. Delikanlılar, babalarının bu yoklukları esnasında birer genç kıza bağlanırlar. Halbuki babaları da bu seyahat esnasında oğullarına birbirinin kızlarını almaya karar verirler. Babaların geri dönme vakti gelir. Delikanlılar, sevdikleri kızlara kakışabilmek için para bulmak zorundadırlar. Daniş Bey'in uşağı Hamza, para bulma işini üzerine alır. Daniş Bey'in babası, oğlunu gizli nikah ettiği kızdan boşatmak için çalıştığını haber alan kızın ağabeyi tarafından aranmakta olduğu yalanıyla korkutur. Böylece can derdine düşen baba bu fikrinden vazgeçer. Diğer babaya da uşak bir oyun hazırlayarak para sızdırmaya çalışır. Oğlunun korsanlar tarafından kaçırılmış olduğunu, istenen fidye verilmezse esir edileceğini uydurarak paralan tedarik eder. Bunlardan başka babaların birinden öcünü almak için onu öldürmek üzere arayanlardan gizlemek bahanesiyle bir çuvala sokar ve iyi bir sopa çeker. Fakat bütün bu dalavereler sonunda ortaya çıkar ve her şey tatlıya bağlanılır. Gençlerin, sevdiği kızlarla babalarının evlendirmeyi düşündükleri kızların aynı olduğu ortaya çıkar. Kimsesiz olduğu sanılan Ziyba Hanım babasına kavuşur.

OLAYLAR

Babadan Gizli Evlilik Hüsrev Bey uşağı İzzet Ağa ile konuşur. Kendisi ise ondan habersiz olarak Sümbül Hanım'la evlenmiştir. Hüsrev Bey babasının geleceğini duymakla beraber gelince kendisini ticaret ortağı Müstecip Çelebi kızıyla evlendirmek niyetinde olduğu haberini de almıştır. Müstecip çelebi de oğlu Hüsrev Bey'i Sümbül Hanım ile evlendirmeyi tasarlamaktadır. Bunun üzerine Hüsrev Bey ile Daniş Beyler konuşurlar ve bir çıkar yol arayışına girerler. Sümbül Hanım, eşi Hüsrev Bey'in bir başkası ile evlendirileceğini duyunca çok üzülmüştür. Bunun üzerine Daniş Bey, dalavereci bir adam olan uşağı Hamza'dan yardım ister.

Hamza'nın Yardımı Müstecip çelebi, Cabir Çelebiye oğluyla ilgili kötü sözler söyleyince Cabir çelebide de karşılık olarak Daniş Bey'e dair Hamza'dan duyduğu daha fena harekette bahseder. Hamza, mahallenin en uyanık, görmüş geçirmiş ama güvenilmez bir adamıdır. Lakin her iki delikanlı

da oldukça zor durumda kalmıştır. Çünkü her ikisinin babası da otoriter laf dinlemez adamlardır. Müstecip Çelebi oğluna rastlayınca hakkında Hamza'dan fena şeyler öğrendiğini söyleyerek çıkarır. Daniş, Hamza'nın bu boşboğazlığına son derece kızarak ona hücum eder, vazifeyi birdenbire anlayamayan Hamza kabahat olarak efendisine vaktiyle oynadığı oyunlardan bir kaçını, itiraf etmeye mecbur olur. Şarap, saat, karakoncolos oyunlarından da bir kat daha kızışan Daniş Bey hiddetinin asıl sebebini anlatır. Daniş Bey'in evlendirileceği kızın iki saat içinde beş yüz altın gelmezse Mısır'a gideceği söylenir. Daniş bey bu olaya bir çare bulması için Hamza'ya yalvarır. Hamza, Daniş Bey ve Hüsrev Bey'in babasını kandırarak gerekli olan paraları bulur ve onlara verir.

Tesadüflerle Gelen Mutluluk Cabir Çelebi ile Müstecip Çelebi oğullarına birbirlerinin kızını vermeyi düşünmüştür fakat döndüklerinde oğulları zaten evlidir. Kimsesiz olduğu sanılan ve Daniş Bey ile evlenen Ziyba Hanım, Cabir Bey'in iki yaşında kaybettiği kızı çıkar. Müstecip Çelebi sütanne Halime ile karşılaşır. Halime ona kızını evlendirdiğini söyler ve evlendirdiği kişinin Hüsrev Bey olduğunu belirtir. Müstecip Çelebi bu tesadüfe çok şaşırır ve sevinir. Kızını evlendirmek istediği Hüsrev Bey'le tesadüfen zaten evlenmiştir.

Tema

Gizli Evlilik Kişilerin kendi istedikleri insanlarla evlenmeleri ailenin onayı olmadığı sürece sorun çıkarmaktadır. Aileden gizli evlilikler örf ve adetlere uymadığı için çeşitli sorunlara ve aileler arası çatışmalara neden olur.

Karakter İncelemesi

Hamza (Kurnaz)

Karakter Hamza, her durumda bir çözüm ve bir çıkış yolu bulabilen kurnaz, zeki, gerektiğinde hilekâr olan biridir. Fakat bu sıfatıyla insanlara zarar değil yarar sağlar. Hamza, insanları iyi tanır ve herkesin zaaflarının, hassasiyetlerinin fevkalâde farkındadır. Kendinden emin ve her işin üstesinden gelebileceğine inanan bir karakterdir.

Aktivite Hamza, Daniş Bey'in uşağıdır hem onun hizmetkarlığını yapar hem de yardımcı olmak için sürekli bir koşturma halindedir. Daniş ve Hüsrev Bey'in sevdikleri kızlara kavuşabilmeleri için türlü oyunlar ve kurnazlıklar yaparak yardımcı olmuştur.

Kişiler Hamza, ilk olarak Hüsrev Bey ile konuşarak derdini öğrenir. Sümbül Hanım da yanlarına gelir ve Hamza'dan yardımını isterler ve Hamza yardım etmeye karar verir. Cabir Çelebi'nin yanına giderek onunla konuşup, onu yumuşatmaya çalışır. Daniş Bey'inde Hamza'nın yardımına ihtiyacı vardır. Hamza hem Hüsrev Bey'e hem Daniş Bey'e yardım eder. Hamza, Müstecip Çelebi ile konuşarak ona bir oyun yapar ve Daniş Bey için para alır.

ÖRNEK OLAYLAR

Arabulucu Cabir Çelebi, oğlu Hüsrev Bey'i ondan habersiz bir şekilde evlendiği için boşatmak ister. Hamza, Cabir Çelebi'nin yanına giderek onu yumuşatarak oğluna olan kızgınlığını yatıştırmaya çalışır. Cabir Çelebi ile Hüsrev Bey arasındaki sorunu çözmek ister. Cabir Çelebi oğlunun aslı nesli bir kızla nikah yapmasına anlam verememektedir. Hamza ise bunun kader olduğunu, gençlerin her şeyi akıl edemediğini, gençken böyle şeylerin yapıldığını söyleyerek onu sakinleştirmeye çalışır. Hamza- Ya, herkes, sizin gibi, akıl, kâmil mi olsun? Gençler, gençtir, vesselâm. Toyluk ne güne kalmış: bizim Daniş Bey misali. Bakınız, o, nush-u penime, zoruma, tembihime rağmen varıp daha fenasını etti. Ya, efendim, siz hiç genç olmadınız mı, vaktiyle hovardalık etmediniz mi? Ben işittim ki, zamanında siz de zendustluk yolunda ne fırıldaklar çevirmişsiniz. O zaman, bulduğunuzu • hemen avlarmışsınız. Cabir Çelebi-Eh, İnkâr etmem gerçek haşarı idim. Ama, had-di aşmadım bunun gibi şeyler yapmadım. Hamza- Efendim, ne yapsın: Bir yumuşak yüzlü civan kız görür (zira o da size çekmiş, kadınlar onu pek sever) heğenir, kapılır. Pervane olur yanar hararet-i aşkla. Eh, derd-i derunun izhar eder, kapısı önünden vira geçer. Derken hısım akraba duyar, kızla birlikte basar bir de göğsüne hançer kakıp zorla nikâh kıyar. Ey, ne yapsaydı? İnat edeydi kendini mi öldürteydi?

Kurnaz Hamza para koparmak için Cabir Çelebi'nin yanına gider. Hüsrev Bey'i boşatmak isteyen Cabir Çelebi'nin bu zaafından yararlanarak ona güzel bir oyun oynar. Cabir Çelebi'ye derdine derman bulduğunu ve ona yardım edeceğini söyleyerek onu kandırır. Hüsrev Bey'e lazım olan parayı kolaylıkla alır. Hamza- Zannım bir yol buldum. Sizin, deminki kederiniz bana İşledi. Zihnimde size bir çare düşündüm, aradım. Zira, evlâttan yana rahatsız olan zevat gördüğümle artık içerim benim rahat etmez, yüreğim oynar. Hususa ki sizin zat-ı şerifinize bir özge hulûsum var. Cabir Çelebi- Eksik olma. Hamza-İşte, efendim, o kıza gittim; kardeşini buldum. Meğer herif, bıçak salan haydut eskilerinin, hep kesip biçmek, sinek avlar gibi insan öldürmek avurduyla gezenlerindenmiş. Ağzını yokladım. Zorla kıyılan nikahın feshine kolaylık bulunacağı, babalık hakkı hükümette mesmu olacağını sizin mevki ve

itibarınızın ve dostlarınızın nüfuzunun iktidarını ve kolunuzu bükmeyeceğini hele öyle döndürüp dolandırdım ki davayı sulh ile uyuşturmaya biraz kulak verdi. Para verilirse sizin muradınıza muvafakat edecek. Bereket versin bu günlerde ihtiyacı varmış akçeye de...

Boşboğaz Daniş Bey tüm olanları babasının duymasından dolayı Hamza'nın söylediğini düşünür, oldukça kızgındır ve ilk bulduğu yerde Hamza'ya saldırır. Hamza neden dolayı böyle davrandığını bilmeden yapmış olduğu ne var ise hepsini açık eder. Daniş Bey- De bakayım, çabuk. Hamza- Efendim, ben size ne yapmışım ki, bilmiyorum. Daniş Bey-Ya, bilmiyorsun ha? Hamza-Hay, aman, eh zor ediyorsunuz, durunuz ben de ikrar edeyim. Geçende size hediye ettikleri şarap numunesini dostlarımla içtim de fıçısını deldim. Etrafına su serptim, şarap yere dökülmüş diyerekten. Daniş bey-Ya, sen idin ha? Ben ise kilerciyi o kadar takdir ettim. Eh müzevirliğini öğrendiğim de fena olmadı Ama, şimdi merak edindiğim o değil. Hamza-Vay, bu değil miydi? Eh, nafile, benim hatırıma başka bir şeycik gelmiyor ki. Daniş bey- Vay, menhus! Daha söylemeyecek misin? Hamza- Eh, pek iyi söyleyelim: Geçen hafta, beni, sevdiğiniz kıza bir saat götürmeğe gönderdiniz. Ben üstüm başım çamur, yüz kanla revan geldim. Arkadaşlarla kavga etmiş idim. Beni hırsızlar tutup dövdü, saati çaldı dedim. İşte bu. Aman, halt ettim. Daniş Bey-Ya, sen saati aldın ha? Hamza- Efendim, saat kaçta olduğunu bilmek için idi. Daniş Bey-Eh, bakınız, ne güzel İşler: Ne sadık uşağım varmış. Ama, sorduğum bu değil. Bana daha ziyade dokunur bir şey o. Hamza- Eyvah, bu da değilmiş. Efendim, benim ettiğimin topu bu. Daniş Bey- İmansız, topu bu ha? Hamza- Ah, pek iyi söyleyeyim. Hani geçende size sopa çeken karakoncolos yok muydu? Siz kaçtınız; kaçarken de bir delikten mahzene düştünüz, kemikleriniz kırılıyordu. İşte, o karakoncolos kıyafetli ben idim.

Hüsrev Bey (sadık)

Karakter Sümbül Hanım'a aşık, babasından oldukça korkan kurnaz olmayan biridir. Babasının olan biteni duyduğundan dolayı oldukça huzursuz ve çaresizdir. Olan biteni Hamza'ya anlatır ve ondan yardım ister.

Aktivite Hüsrev Bey, babasından gizli sevdiği kız olan Sümbül Hanım'la evlenmiştir. Fakat babası iki ay erken olarak Mısır'dan döner. Hüsrev Bey'i kendi istediği bir kız ile evlendirmek ister. Hüsrev Bey, sevdiği kızdaki ayrılmamak için çeşitli yollar arar.

Kişiler Hüsrev Bey önce babasından gizli yaptığı evliliği yaveriyle konuşur ve nasıl çare bulacağını düşünür. Yanlarına gelen Hamza, Hüsrev Bey'e yardım edeceğini söyler. Sümbül Hanım, Cabir Çelebi'nin Hüsrev Bey'i başka bir kızla evlendireceği için üzgündür. Bunu Hüsrev Bey'le konuşarak ne yapacaklarını düşünürler. Hüsrev Bey, kendisi ile aynı durumda olan Daniş Bey'le dertleşir. Cabir Çelebi, Hüsrev Bey'i yanına çağırarak onu başka bir kızla evlendireceğini söyler ve tartışılırlar.

ÖRNEK OLAYLAR

Aşık Sümbül Hanım, Hüsrev Bey'in başka biriyle evleneceğini duymuştur ve bu duruma üzülmemektedir. Sümbül Hanım, Hüsrev Bey'in kendisinden vazgeçebileceğini düşünür. Hüsrev Bey kendisine olan sevgisinden bahsederek onu rahatlatır. Sümbül Hanım- ah, beyim; İzzet'in Halime'ye söylediği gerçek mi? Pederiniz gelmiş sizi evlendirecekmiş... Hüsrev- Evet, güzelim!... Bende şediden müteessir oldum; ama o ne canım ... Sen ağlar mısın? O yaşlar nedir? Yoksa benim sadakatime inancın mı yok? Sana olan aşkıma itimadın mı yok? Sümbül Hanım-Ah, bilirim, beyim... Bana muhabbetiniz vardır amma acaba devamı olur mu? Aşkınız sürekli mi olur daim? Hüsrev- Canım seni bir kere seven, artık ömrü oldukça mecburun olmaz mı? Sümbül Hanım- Ben işitirim ki erkek, kısmı bizim gibi muhabbette sebat göstermezmiş. Onların nar-ı İştihakı çabuk parladı gibi çabuk sönermiş. Hüsrev- Öyle ise, canım Sümbül, benim gönlüm sairleri gibi değildir. Ben Şiddet-i İştihakımdan hissediyorum ki seni son nefesime değin seveceğimdir. Sümbül Hanım-Gönül ister ki sizin dediklerinizi kamilen kabul etsin, sözleriniz sadık olduğuna inansın, ama kalbinizin hakkımda olan meyillerine karşı gelenlerden korkarım. Siz baba hükmündesiniz. O da sizi başkasına münasip görüyor. Eğer bu felâkete uğrarsam ben o ande helak olacağımı bilirim. Hüsrev-Hayır, sevgilim! Sana olan ahđımı bozduracak baba hükmü bana yoktur. Diyarımı, yarımı bırakıp gitmeyi göze kestiririm, senden dönmem. Ben bana verecekleri bedbaht kıza henüz görmezden bir ifrat ettim ki, zulmü sevmem amma, yolda, denize gark olsun diyorum. Sen, a gül endamım! Ağlama, senin göz yaşların bağırimi deler.

Korkak Hüsrev Bey babasından yaptığı gizli evliliği Hamza'ya anlatır. Hamza babasını temkinle karşılaması gerektiğini ve cesaretle konuşmasını tafsiye eder. Hamza-Ey, siz, bakayım pederinizi temkinle karşılamaya hazır olunuz.

Hüsrev-Doğrusunu diyeyim ben peşin, o mülakattan korkuyorum. Tabiatımda olan hicabı yenemiyorum. Hamza-Öyle ama, ilk hamlede rüsuğ, metanet göstermeli ki sonra mahcubiyetinizden istifade eder, cundanıza biner; artık sizi çocuk gibi alışır, yeder. Hele bakınız yapınıp talim ediniz. Cüret, cesaret, haydi bakalım, ne derse gayretle cevabını dikmeye. Hüsrev-Eh, pek iyi, elimden,

geldiği kadarına...Hamza- Ey zahir, alışmanız için biraz tecrübe edelim, haydiniz. Çehre azim ve cezm ile pürtemkin, baş yukarıda, gözler dik, gamkin. Hüsrev- işte, şöyle mi? Hamza- Daha, daha, daha dik, daha cesur. Pek iyi. Beni babanız farzediniz; ben, sanki geliyorum, "Vay, yaramaz, asılası, utanmaz, benim gibi babaya yakışmaz, hayırsız, evlat, sen benim gözüme nasıl görünüyorsun ? Bunca taşkınlıklarından sonra ben yok iken içtisar ettiğim haylazlıktan sonra ha ? Benim çalışıp çabalayarak seni terbiye ettiğimin, emeklerimin hayrı bunu mu göreyim? Bana hürmet ve itaatin bu mu? A hayâsız, cibilliyetsiz, nankör!., Adam, haydi cevap veriniz. " Babandan izinsiz sen gizli evlenirsin ha; sen bağlanırsın ha, a çapkın, namussuz, pervasız. „ Ey, cevap. Hüsrev- Aman Hamza, ben babam sanıyorum da... Hamza- İşte iyi ya! İşte, onun için, bebek gibi ürküp somurtmamalı ya. Hüsrev- Eh, bari biraz cesaret edeyim de. İzzet- işte babanız. Hüsrev- Aman Yarabbi! elden gittim.

Sadık Hüsrev Bey, sevdiği kadın için ona karşı gelir ve asla ondan vazgeçmeyeceğini söyler. Babası Cabir Çelebi aslında tüm gerçeği öğrenmiş ve ona söyleyecektir fakat Hüsrev Bey onu Sümbül Hanım'dan vazgeçireceğini düşünür. Cabir Çelebi - Gel oğlum, gel. Sen de bizim ile mesrur ol. Nikahınız...Hüsrev- Hayır. Sizin evlenme niyetleriniz kulağıma girmez: boş. Ben açık söylemeliyim: benim aht-ü peymanım var. Cabir Çelebi- Evet. Ama, sen bilmiyorsunki... Hüsrev- Hayır, efendim; boş. Ben bildiğimi bilirim. Cabir Çelebi- sana diyorum ki... Hüsrev- Hayır, efendim, azm-ü cezmim var; affedersiniz. Pederim, ben ölürüm, gözümün nuru Sümbül'ümden geçmem. İşte benim özüm, sözüm, canım, aklım bunun malıdır; başkası gözümde değil.